

9. ТИП НА ПРОИЗВОДСТВОТО – СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ТИПОВЕ ПРОИЗВОДСТВО

9.1. Същност на типа на производство

9.2. Основни типове производство

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

***„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”***

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

Производство – ПОП за изработване на определено количество продукция за определено време.

Най-точният ориентир за вземане на **подходящо решение** за организиране на производството в ИП в пространството и във времето е **типът на производство**.

Чрез типа на производство производственият мениджър се насочва към **конкретни начини** за изграждане и функциониране на **производствената подсистема на ИП** или на отделни нейни структурни елементи (**ПЗ**).

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

Типът на производство представлява **комплексна характеристика** на **техническите, организационните и икономическите** особености **на производството на вид изделия (услуги) или на ИП (негово производствено звено).**

Комплексната характеристика на производството се основава на:

- **номенклатурата;**
- **обема;**
- **повторяемостта на произвежданата продукция;**
- **специализацията на производството.**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

1) номенклатура на произвежданата продукция - списък на изработваните видове изделия (полуфабрикати) или на извършваните услуги за определен планов период от време и ИЗЯСНЯВА:

- **наименованията,**
- **типоразмерите и**
- **моделите им,** а така също и
- **най-важните им параметри и**
- **приетата единица за измерване.**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

2) обем на произвежданата продукция – *количеството изделия (полуфабрикати) или услуги от всеки вид*, които се произвеждат или извършват в предприятието (негово **производствено звено**) за определен планов период от време, в:

- **натурален,**
- **трудов или**
- **стойностен измерител;**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

3) повторяемост на произвежданата продукция - *интервалите от време, през които се произвеждат изделията (полуфабрикатите) или се извършват услугите от всеки вид, в рамките на определен планов период от време.*

Номенклатурата, обемът и повторяемостта на произвежданата продукция винаги *се определят за един и същи планов период от време*.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.1. Същност на типа на производство

4) специализация на производството – **ха-**
рактеризира **еднородността** **на осъществявана-**
та производствена (операционна) дейност и се
явява конкретно проявление на принципа на спе-
циализация – обособяване на;

- **технологично (операционно) или**
- **предметно специализирани производствени звена.**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

*„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”*

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2. Основни типове производство

Основните типове производство са:

- 1) *единично* производство (единичен тип на производство);**
- 2) *сериен* производство (сериен тип на производство);**
- 3) *масово* производство (масов тип на производство).**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.1. Единично производство

Характеризира се с:

- а) предварително **неизвестна и много голяма номенклатура** на произвежданите изделия (полуфабрикати) или услуги;
- б) изделията (полуфабрикатите) или услугите се произвеждат **в малки количества или единични бройки**;
- в) **еднократно** е производството на **едноименни изделия (полуфабрикати) или услуги** или **случайно се повтаря**, ако през плановия период отново се поръчат;
- г) **технологична (операционна) специализация** на производството поради **голямото разнообразие** на произвежданата **оригинална продукция**.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.1. Единично производство

При единично производство степенята на интензивност и непрекъснатост на производството (обобщаващи показатели за организираност на ПП) е много ниска, а производствените разходи за единица произведена продукция са много високи поради голямото разнообразие, малкия обем и преобладаващо еднократно производство на изделията (полуфабрикатите) в технологично специализирани производствени звена.

Пример: Опитно производство и производство на уникални изделия – свръхмощен компютър за космически изследвания, помпена инсталация за АЕЦ и др.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.2. Серийно производство

Характеризира се с:

- а) **предварително известна и варираща** в **широки граници** номенклатура на **конструктивно и технологично сходна продукция** – **основни групи изделия или услуги**;
- б) **обемът на произвежданата продукция също варира в широки граници**, като изделията се произвеждат **на серии**, а полуфабрикатите - **на партии**;
- в) **периодична повторемост** на произвежданата продукция през **еднакви и различни** интервали от време;
- г) **предметна специализация** на производството поради **еднородността** на произвежданата продукция.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.2. Серийно производство

При **сериен** **производствен** **възможна интензивност и непрекъснатост на производството е по-висока**, а **производствените разходи за единица произведена продукция са значително по-ниски** от тези при единичен тип поради **еднородността, големия обем и периодичната** **повторяемост** на произвежданата продукция в **предметно** специализирани производствени звена.

Пример: Производство на **металорежещи машини**, **вагони**, **помпи**, **хладилници**, **електродвигатели**, **монитори**, **телевизори**, **телефони** и др.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.2. Серийно производство

В зависимост от **обхвата на номенклатурата и обема на произвежданата продукция** серийното производство се подразделя на:

- *малкосерийно* (дребносерийно);
- *средносерийно*;
- *голямосерийно* (едросерийно).

Малкосерийното производство се доближава по своята същност до единичното, а голямосерийното производство - до масовия.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.3. Масово производство

Характеризира се с:

- а) **силно ограничена номенклатура** на произвеждана продукция, като е възможно **произвеждане само на един вид изделия** (полуфабрикати) или **услуги**;
- б) **много голям обем** на произвежданата продукция;
- в) **непрекъснато сглобяване на изделията и обработване на партидите за тях** през продължителни интервали от време (**средно минимум един месец**);
- г) **тясна предметна специализация** на производството поради много голямата еднородност на произвежданата продукция.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

9.2.3. Масово производство

При масово производство *възможната интензивност и непрекъснатост на производството е най-висока, а производствените разходи за единица произведена продукция са най-ниски* поради много голямата еднородност и обем на продължително произвеждана продукция в тясно предметно специализирани производствени звена.

Пример: Не е типично за нашата страна, но отделни видове *електронни елементи, скрепителни елементи, хладилни компресори, водопроводна арматура* и др. се произвеждат масово.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

10. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ТИПА НА ПРОИЗВОДСТВО

- 10.1. Определяне на типа на производство на изделие (полуфабрикат) или услуга
- 10.2. Определяне на типа на производство на ИП (производствено звено)

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

10.1. Определяне на типа на произв. на изделие ...

Типът на производство на изделие (полуфабрикат) или услуга се определя с помощта на **коэффициента на масовост** - показва **средния брой работни места** за изпълнение **на една технологична операция** при изработване на изделието (полуфабриката) или извършване на услугата и се изчислява по формулата:

$$K_M = \frac{t_{H_{cp}}}{R_{усл}} = \frac{\frac{\sum_{j=1}^J t_{H_j}}{J}}{\frac{F_e}{Q}} = \frac{Q \cdot \sum_{j=1}^J t_{H_j}}{F_e \cdot J},$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

10.1. Определяне на типа на произв. на изделие ...

където: $t_{н_{ср}}$ е средното нормовреме за изпълнение на една технологична операция, мин/бр.;

$R_{усл}$ -условният ритъм на производство на изделието или услугата през годината, мин/бр.;

$t_{н_j}$ - нормовреме за j-та технологична операция, мин;

J - общият брой технологични операции за производството на изделието или услугата, бр.;

F_e - годишният ефективен фонд на време на звеното, в което се произвежда изделието / услугата, мин;

Q - годишният обем на производство на изделието или услугата, бр.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

10.1. Определяне на типа на произв. на изделие ...

Диапазоните на изменение на коефициента на масовост за различните типове на производство са:

Тип на производство на изделие (полуфабрикат) или услуга	Коефициент на масовост	
Масово производство	Под ∞	до 1,0
Голямосерийно производство	Под 1,0	до 0,1
Средносерийно производство	Под 0,1	до 0,05
Малкосерийно производство	Под 0,05	до 0,025
Единично производство	Под 0,025	

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

10.2. Определяне на типа на произв. на ИП (про...

Типът на производство на ИП (производствено звено) се определя с помощта на **коефициента на закрепване на операциите** - показва **средния брой технологични операции**, изпълнявани **на едно работно място в предприятието (производственото звено)** в продължение на **един месец** за **една смяна** и се изчислява по формулата:

$$K_{zo} = \frac{J_{об}}{M_{об}},$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

10.2. Определяне на типа на произв. на предпр...

където: $J_{об}$ е общият брой на технологичните операции, изпълнени в ИП (производственото звено) в продължение на един месец за една смяна, бр.;

$M_{об}$ - общият брой на работните места в ИП (производственото звено), на които са изпълнени технологичните операции, бр.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

10.2. Определяне на типа на произв. на предпр...

Диапазоните на изменение на коефициента на закрепване на операциите за различните типове производство са:

Тип на производство на ИП (производствено звено)	Коефициент на закрепване на операциите
Масово производство	Над 0 до 1
Голямосерийно производство	Над 1 до 10
Средносерийно производство	Над 10 до 20
Малкосерийно производство	Над 20 до 40
Единично производство	Над 40

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

